УДК 330.34:355.01(477)

Сталий розвиток національної економіки в умовах воєнного стану: виклики та пріоритети відновлення України

Прогонюк Катерина,
здобувач вищої освіти спеціальності D3 Менеджмент
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

***Анотація**: У тезах досліджується проблема забезпечення сталого розвитку національної економіки в умовах воєнного стану та визначаються ключові виклики і пріоритети її післявоєнного відновлення. Обґрунтовано, що повномасштабна війна спричинила значні втрати виробничого потенціалу, інфраструктури та людського капіталу, що зумовлює необхідність формування нової моделі економічного зростання. Особливу увагу приділено ролі макроекономічної стабілізації, відновлення транспортної та енергетичної інфраструктури, покращення бізнес-клімату та розвитку інноваційних секторів економіки. Зроблено висновок, що ефективне поєднання відновлювальних заходів і структурних реформ є основою сталого розвитку національної економіки України в післявоєнний період.*

***Ключові слова**: сталий розвиток, національна економіка, воєнний стан, післявоєнне відновлення, макроекономічна стабільність, інфраструктура, інвестиції, економічна стійкість.*

Збройна агресія російської федерації спричинила і продовжує спричиняти масштабні негативні наслідки для економіки України. Особливість сучасної ситуації полягає у втраті значної частини виробничого потенціалу на тимчасово окупованих територіях, а також у пошкодженні та знищенні численних підприємств унаслідок бойових дій. Повномасштабна війна стала безпрецедентним періодом функціонування національної економіки, що зумовило необхідність запровадження спеціального правового режиму господарювання. Запровадження воєнного стану спричинило встановлення низки обмежень щодо здійснення економічної діяльності для всіх суб'єктів господарювання. Специфіка цього правового режиму визначається нормами законодавства, які регулюють порядок його введення та припинення, діяльність органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств і організацій у воєнний період, а також забезпечення гарантій прав і свобод громадян та юридичних осіб. Упродовж тривалих бойових дій країна-агресор систематично здійснює ракетні удари по об'єктах інфраструктури, транспортних комунікаціях та енергетичній системі держави. Унаслідок цього відбулися суттєве скорочення людського капіталу, порушення логістичних ланцюгів постачання та зниження ділової активності. Крім того, різке збільшення видатків державного бюджету на оборонні потреби зумовило погіршення ключових макроекономічних показників, що посилило дисбаланси в економіці та ускладнило процес її сталого розвитку в умовах воєнного стану.

Отже, проблема післявоєнного відновлення економіки України є комплексною та перебуває у центрі уваги багатьох науковців. Зокрема, у працях Губа М., Злепко Н. та Таційй О. обґрунтовано першочергові дії та перспективні напрями післявоєнної

відбудови національної економіки, серед яких забезпечення макроекономічної стабілізації, відновлення інфраструктури, реформування бізнес-клімату та розвиток інноваційної економіки [1]. Питання інвестування у сталий розвиток України в умовах воєнного стану розглядає Бондаренко Л., акцентуючи увагу на необхідності залучення внутрішніх і зовнішніх інвестиційних ресурсів [2]. Концептуальні засади сталого розвитку національної економіки, її конкурентоспроможності, інклюзивності та екологічної збалансованості досліджують Ніколюк О., Лагодієнко Н. та Демченко А. [3]. Водночас, незважаючи на значний науковий доробок зазначених дослідників, питання забезпечення сталого розвитку національної економіки в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення потребують подальших комплексних досліджень, зокрема щодо формування ефективних механізмів відбудови регіонів, удосконалення інституційного середовища, підвищення інвестиційної привабливості та забезпечення довгострокової економічної стійкості України.

Після завершення активної фази бойових дій та скасування режиму воєнного стану ключові акценти державної економічної політики мають бути зосереджені на пріоритетних напрямах післявоєнного відновлення. Насамперед важливим завданням уряду стане досягнення макроекономічної стабільності, що передбачає збалансування державних фінансів, стримування інфляційних процесів та відновлення фінансової стійкості економіки. Водночас необхідно забезпечити активний розвиток і модернізацію інфраструктури, яка виступає базою для економічного зростання та відновлення виробничого потенціалу країни. Важливим чинником пожвавлення економічної діяльності стане покращення бізнес-клімату шляхом проведення структурних реформ, дерегуляції та створення сприятливих умов для залучення інвестицій і розвитку підприємництва. (рис.1.)

Рисунок 1. Ключові чинники післявоєнного відновлення економіки України *Джерело: власне розроблення авторів*

Вагомим напрямом післявоєнного відновлення стане реконструкція та модернізація транспортної інфраструктури, передусім залізничного транспорту. За інформацією Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України, саме залізниця забезпечує основну частку вантажних перевезень і значну частину пасажирських, виконуючи важливу функцію сполучення між регіонами країни та зовнішніми ринками. Відновлення колій, мостових споруд і станцій, а також поступовий перехід до європейського стандарту ширини колії сприятимуть

підвищенню швидкості руху та пропускної здатності транспортної системи, що має вирішальне значення для експорту продукції гірничо-металургійної галузі та аграрного сектору. Водночас значних руйнувань зазнала і портова інфраструктура України. З огляду на стратегічне розташування держави з виходом до Чорного та Азовського морів, відновлення портових терміналів, розвиток національного торговельного флоту та модернізація портових комплексів створять умови для збільшення обсягів зовнішньої торгівлі. Це, своєю чергою, сприятиме пожвавленню економічної активності та відновленню ключових експортно орієнтованих галузей економіки, зокрема гірничо-металургійної та аграрної.

Відновлення економіки після масштабних воєнних конфліктів вимагає системного та комплексного підходу. Важливу роль у пожвавленні економічної активності відіграють інвестиції в розвиток інфраструктури, освіти та системи охорони здоров'я. Створення сприятливих умов для відновлення та розвитку підприємницької діяльності у поєднанні з ефективним фінансовим управлінням є необхідною передумовою подолання таких економічних викликів, як скорочення ВВП, інфляційні процеси та бюджетний дефіцит. Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі пов'язані з проведенням наукових розвідок, спрямованих на більш ґрунтовне вивчення можливостей формування та розвитку інноваційної цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Губа, М. І., Злепко, Н. І., & Тацій, О. В. (2023). Післявоєнна відбудова економіки України: задачі і виклики. *Академічні візії*, (23). https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/543.

2. Бондаренко Л., Блавт А. (2024). Акценти інвестування у сталий розвиток на принципах esg в умовах воєнного стану в Україні. Економіка і суспільство. Випуск № 59. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-48.

3. Ніколюк, О. В., Лагодієнко, Н. В., & Демченко, А. М. (2024). Сталий розвиток національної економіки України: виклики, ризики та перспективи. *Актуальні питання економічних наук*, (3-4). https://doi.org/10.5281/zenodo.14876590.

Abstract: *The theses examine the problem of ensuring sustainable development of the national economy under martial law and identify key challenges and priorities for its post-war recovery. It is substantiated that the full-scale war caused significant losses of production potential, infrastructure and human capital, which necessitates the formation of a new model of economic growth. Particular attention is paid to the role of macroeconomic stabilization, restoration of transport and energy infrastructure, improvement of the business climate and development of innovative sectors of the economy. It is concluded that an effective combination of recovery measures and structural reforms is the basis for sustainable development of the national economy of Ukraine in the post-war period.*

Keywords*: sustainable development, national economy, martial law, post-war recovery, macroeconomic stability, infrastructure, investments, economic sustainability.*

Науковий керівник:
Довгаль О.В.,
доктор екон.наук, професор
завідувач кафедри українознавства та суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет